

YTTRANDE

Datum
2021-04-23

Sametingets beteckning
Dnr 1.2.1-2021-277

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till anna.scholin@regeringskansliet.se

Yttrande över delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området SOU (2020:79) (A2020/02630)

Sametinget vill utifrån sitt verksamhetsområde lämna följande synpunkter och har i övrigt inga invändningar på förslagen i delbetänkandet.

Utredningens uppdrag innehåller två delar. Den första delen handlar om att analysera om nuvarande bestämmelser om tillsyn i diskrimineringslagen (2008:567), DL, avseende aktiva åtgärder är ändamålsenliga för en effektiv efterlevnad av lagen och vid behov föreslå ändringar som kan leda till en ökad efterlevnad.

Den andra delen av uppdraget innebär att utredningen ska analysera hur tillsynen över bestämmelserna i DL när det gäller det skollagsreglerade området i sin helhet kan flyttas från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen.

Sverige har i många år fått internationell kritik för att samers rättigheter inte respekteras och att samer utsätts för diskriminering. Enligt Sametinget är det av största vikt att aktiva insatser vidtas för att motverka diskriminering och kränkande behandling. Sametinget ställer sig positiv till förslagen i utredningen, särskilt vad gäller barn och elever. Men vill lämna följande synpunkter.

Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholms län har regeringens uppdrag att följa upp utvecklingen inom det minoritetspolitiska målets tre delområden:

- diskriminering och utsatthet,
- inflytande och delaktighet samt
- språk och kulturell identitet.

Myndigheterna samordnar, informerar, utbildar och ger stöd till kommuner, regioner och andra förvaltningsmyndigheter i deras arbete samt följer upp hur minoritetslagen¹ tillämpas. Resultaten av uppföljningen redovisas årligen i en samlad rapport till regeringen. Uppföljningsmyndigheterna har återkommande i uppföljningsrapporter konstaterat att minoritetspolitiken haft begränsade effekter för delområdet diskriminering och utsatthet. Särskilt judar, romer och samer befinner sig i en svår situation². En bedömning är att det sannolikt finns ett stort mörkertal när det gäller diskriminering och utsatthet kopplat till anmälningsbenägenhet, bristande förtroende för myndigheter, kunskapsbrist om hur en anmälan kan ske. Detta kräver både kunskapshöjande och förtroendeskapande insatser i dialog med urfolket samerna och de nationella minoriteterna för att anmälningsbenägenheten ska öka.

En del enskilda samer möter i dag öppen och dold diskriminering och kränkande behandling. Samiska företrädare har i olika sammanhang tagit upp den rasism som samer utsätts för. I spåret av Girjasdomen har motsättningarna på många håll hårdnat och samer utsätts för hat och hot både fysiskt och digitalt. Hatbrott och trakasserier mot samer tas ofta ut på renar där människor plågar, skjuter och jagar renar med skoter eller andra motorfordon. I sociala medier uppmanas människor ge sig på både renar och samer. Även dödshot förekommer. Sabotage, glåpord, mobbning i skolan och kränkningar är andra exempel på hur rasism mot samer kan yttra sig.

I en opinionstext i DN i april 2021 skriver Elin Anna Labba, författare och Augustprisvinnare om hur ord kan vara fyllda av skräck – men också av hopp och tro³.

”Utanför samiska sammanhang är kolten en risk jag tar. [...] Kolten är både utsatthet och rustning, fast på senare år har jag märkt att rustningen har börjat vittra sönder. Jag bannar att den håller emot allt sämre, kanske hänger det ihop med att jag har fått barn. Trots att jag virar halsduken hårt om mig känns det allt oftare som att det rinner isande vatten i nacken. Jag kan inte hålla nätets hatiska trådar borta från mig.”

I Sametingets redovisning av regeringsuppdraget *Kunskapssammanställning om den psykosociala ohälsan hos det samiska folket*⁴ framkommer att många samer känt oro för sin psykosociala hälsosituation. De samiska ungdomar som har blivit utsatta för negativ behandling på grund av deras samiska bakgrund har lägre välbefinnande. Att uppleva etnisk diskriminering är vanligare bland samer som har en stark samisk identitet.

I ett gemensamt uttalande *Hot och hat riktat mot samer måste bekämpas!*⁵ från Sametingens presidenter och ministrar med ansvar för samepolitik i Sverige, Norge och Finland uppmärksammades i februari 2021 rasismen mot samer. Där uttalas bland annat:

¹ Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

² Minoritetspolitikens utveckling 2017, https://www.minoritet.se/4909?file_id=1

³ <https://www.dn.se/kultur/elin-anna-labba-infor-det-anonyma-hatspraket-star-vi-alla-oskyddade/>

⁴ <https://www.sametinget.se/rapport-psykosocial-ohalsa>

⁵ <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2021/02/hatet-mot-samer-maste-bekampas/>

"Samerna är ett urfolk med egen kultur, samhällsliv och språk som berikar oss alla. Vi ser med oro hur samer utsätts för hot, hat och trakasserier. Med gemensamma krafter måste vi bekämpa rasismen"

Enligt Sametinget behöver utbildningsinsatser hos förvaltningsmyndigheter om urfolket samer öka och sambanden med diskriminering och utsatthet som rasism och hatbrott behöver uppmärksammas, bemötas och synliggöras. I rapporten *Kartläggning av rasismen mot samer i Sverige*⁶ finns tio förslag för att minska okunskap, orättvisor och rasistiska påhopp.

Beslut i detta ärende har fattats av t f kanslichef Anita Kitok. Enhetschef Aina Negga har varit föredragande.

Anita Kitok

Anita Kitok

Aina Negga

Aina Negga

⁶ https://www.sametinget.se/kartlaggning_rasism